

А.В. Петраускас, І.А. Готун, О.А. Коваль

ПОСАД ЛІТОПИСНОГО ВИШГОРОДА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОБІТ ПІВНІЧНОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ 2008 р.

The publication acquaints with the results of the rescue research of «posad» (trading quarter) of Ancient Rus Vyshhorod. Despite a small area revealed, the Northern expedition discovered quite remarking material describing various aspects of life of ancient inhabitants. A dwelling with a peculiar construction is of a special interest.

Північна експедиція ІА НАНУ продовжила розпочате наприкінці минулого сезону вивчення ремісничого осередку давньоруського Вишгорода (сучасна вул. Межигірського Спаса), яке загалом проводить з 2005 р. Необхідність останніх розкопок була зумовлена земельними роботами, які здійснював користувач ділянки, підприємство «Сігал Груп ЛТД». Відкрито 150 м², де виявлено досить потужний шар давньоруської доби з об'єктами житлового та господарсько-побутового призначення. Вище зафіксовано матеріали козацької доби, перекриті суцільним шаром поховань нового часу (на плані Вишгорода кінця XVIII ст. ця ділянка зайнята «старим кладовищем»).

Серед вивчених на ділянці споруд доби Київської Русі привертає увагу *об'єкт 1* житлового призначення. Його заглиблена частина підквадратна в плані, розміри на рівні фіксації 5,0—5,40 × 5,0—5,35 м, зорієнтована стінами по сторонах світу з незначним (сезонним?) відхиленням. Вдалося вивчити нижні 0,45—0,55 м заповнення, оскільки вище нашарування пошкоджені згаданим могильником. Одне з поховань перетнуло також опалювальний пристрій та західну стіну житла. Материкові стіни котловану мають досить чітко виражену своєрідну приступку, пов'язану, ймовірно, з конструкцією дерев'яних стін будівлі. Показово, що остання відсутня у південно-західному кутку, де опалювальний пристрій розташовувався близько до стіни. В долівці простежено значну кількість ям. Їх слід пов'язувати з конструкцією печі, нерухомих меблів, особливостями настилання долівки. Наявні у східній стінці могли стосуватися

влаштування входу. Попри ями у центрі північної стінки, логічно все-таки припустити широко розповсюджену на Русі орієнтацію входу на теплі румби. Сходинок в материковій породі чи входу-пандуса в цьому об'єкті простежити не вдалося. В умовах світлого забарвлення матеріка (де темне заповнення читати вдається) ймовірно припустити використання дерев'яних драбини чи внутрішніх сходів. Опалювальний пристрій розташовувався, як вказувалося, в південно-західному кутку і був спрямований челястями на північ. Привертає увагу збільшення на певному етапі експлуатації товщини його західної стінки, прилеглої до стіни житла (з протипожежних міркувань?). Тоді ж були підмазані і чергові шари череня, ями від кілків з цього рівня прорізають первинні напластування нижньої частини опалювального пристрою. Серед знахідок з житла — кераміка XI ст., кістяні проколки, бронзові та залізні вироби, зокрема добре вціліла ліроподібна пряжка.

Біля східного рогу будівлі вивчено *об'єкт 2* — синхронну житлу побутово-господарську споруду підпрямокутної в плані форми з розмірами близько 3,0 × 2,2 м. Відхилення (за годинниковою стрілкою) від орієнтації стінками за сторонами світу в цьому випадку виражене ще більше і наближає до орієнтації кутами (з огляду на певну асиметрію, викликану видовженою формою). Серед конструктивних особливостей споруди — наявність стовпових ям по кутках. Більше шансів, що у цьому випадку ми маємо справу з каркасом стін, а не з підкладками під зруб.

У зруйнованому будівельними роботами шарі простежено залишки давньоруських гончарних горен. Вони розташовані на відстані близько 100 м від горна, музеєфікованого експедицією в складі Вишгородського історико-культурного заповідника і потребують подальшого вивчення.